

Barbora Eichlerová

Hannover – 5 dní ve světě biopotravin a trávy (na střeše domů)

Zpráva o individuální stáži na zahraniční škole, uskutečněné ve dnech 16. – 20. 4. 2012

Úvod

Už od prvního ročníku jsem přemýšlela, že bych jela na jeden nebo dva měsíce do německé waldorfské školy, ale stále jsem byla velmi nerozhodná něco pro to podniknout. Paní učitelka Petra Chotěborská, která mě učí němčinu, mi proto někdy v průběhu druhého ročníku nabídla, že až pojede na hospitaci do waldorfské školy v Hannoveru, mohu jet s ní, podívat se, jak to tam vypadá a případně tam příští rok odjet na delší dobu.

Nakonec se tedy stalo, že jsem se 16.4.2012 v pondělí společně s paní Chotěborskou, dalšími třemi učitelkami učícími z JAKu a s Petrou Sirotkovou, studentkou speciální pedagogiky, vydala do Hannoveru.

Bydlely jsem po dvou skupinkách – já, Petra Sirotková a pí.uč. Chotěborská jsme bydlely u kamarádky paní učitelky Heike Obershelp, také waldorfské učitelky učící 2. třídu postižených dětí. Druhá část výpravy bydlela u další paní učitelky. Heike Obershelp měla krásný waldorfský antroposofický byt, plný akvarelových obrazů a knih od Rudolfa Steinera.

Jak škola vypadá

Do školy jsme vždy jezdily autem s paní Hejle a cesta trvala asi 20 min. Freie Waldorfschule – Bothefeld (pro „normální“ děti) a Kleiner Wochen – Bothe (pro postižené děti) sídlí spolu v jednom poměrně velkém areálu, který se skládá se spousty budov: Malé domečky s trávou na střeše, jídelna, budova pro žáky středního stupně, obchod s knihami a jiným zbožím, parkoviště pro kola, atd.... Obě školy mají třináct tříd a já jsem chodila do 11. (u nás 2.ročník SŠ)

Areál budov školy

Hauptunterricht (hlavní vyučování neboli epocha) začíná v 8:10, což rozhlašuje zvon upevněný v budově Oberchule (SŠ). Žáci se však pomalu trousí do třídy asi do půl deváté. V 8h ve třídě ještě téměř nikdo (a často vůbec nikdo) není.

11. třída není vymalovaná – je bílá. Výzdobu tvoří jen nástěnka a různé koláže. Lavice jsou rozestavěny do tvaru písmene U a žáci nemají pevný zasedací pořádek.

11. třída

Budova středního stupně

Vyučování

Místo průpovědi zahajují jedenáctáci vyučování minutovým tichem.

Těchto pět dní, kdy jsem v Hannoveru byla, probírala 11. třída v epoše matematiku – různé funkce pro finanční matematiku. První část hodiny poslouchali žáci výklad učitele, diskutovali s ním a v druhé části počítali příklady z učebnice pro gymnázia. Učitel chodil k jednotlivým dětem a pomáhal jim a ony spolupracovaly mezi sebou a počítaly. Látka se mi nezdála náročná, ale jelikož jsem podobné funkce ještě neviděla, nebyla jsem schopna se zapojit. Opsala jsem si vše z tabule a jeden den mi pan učitel, když zjistil, že nerozumím, dal vypočítat nějaké příklady se sinem a cosinem a pravoúhlými trojúhelníky.

Překvapilo mě, že se Němci nepřezouvají doma ani ve škole, nemají waldorfské sešity, ale jen vlastní bloky, desky apod. (moje 11. třída) a neustále při vyučování jedí. Když u nás ve třídě v Praze někdo jí, dělá to (až na výjimky) co nejnenápadněji. V Hannoveru jedli žáci bez ostychu téměř i při rozmluvě s učitelem a on je nenapomenul.

Po celou návštěvu se mi ale velmi líbilo, jak neustále probíhá živý dialog mezi učitelem a žáky. Žáci disciplinovaně nechají mluvit jednoho a až poté řeknou svůj názor. Neustále plyne diskuse, k níž má co říct téměř celá třída.

Předměty, které jsem navštívila

Jelikož jsme do Hannoveru přijely v pondělí později odpoledne, byla jsem na vyučování jen od úterý do pátku. Odpolední hodiny jsem vynechala, neboť jinak bych se těžko sladila se zbytkem skupiny. Menší děti totiž končily již ve tři čtvrtě na jednu, takže jsme většinou v půl druhé, po konci mého vyučování (bez odpoledky) odjížděly z areálu školy.

Překvapilo mě, že mají zároveň 2 epochy (viz rozvrh). Druhou epochu mají sice jen 4 dny v týdnu, ale je to normálně dvouhodinovka. Druhá epocha byla němčina – literatura, kde žáci probírali knihu Maxe Fischera Homo Faber. Neustále pracovali a diskutovali o jejím ději, postavách apod., ale já jsem nezvládala rozumět. Paní učitelka němčiny mluvila extrémně rychle, takže já jsem jen „lovila“ slovíčka, překládala si je a zapisovala.

Religionistika

Na nějaké hodiny byla třída dělená, ale nepřišla jsem na to, podle jakého klíče. Často nás bylo třeba jen 9 (i se mnou).

Na religionistiku nás bylo právě také málo. Pan učitel byl ale fascinující. Mluvil velice zajímavě a svůj výklad prokládal četnými grimasami, hereckými změnami hlasu a velkými gesty. V hodině nikdo nerušil, naopak všichni sledovali učitele či zodpovídali otázky a poslouchali odpovídající. Otázkou hodiny, které jsem se zúčastnila, bylo: Kdo je to Žid?

Učitel se ptal žáků a usměrňoval jejich názory a odpovědi. Vyprávěl příběh o Jákobovi a Ezauovi, Abrahamovi a Izákovi a významu slova Izrael. Žáci si nic nezapisovali, ale neustále sledovali diskusi a výklad. I člověk, který moc nerozuměl, byl fascinován.

Eurytmie

Eurytmie byla jedním z mála předmětů, kterých jsem se mohla aktivně zúčastnit, takže jsem se velice těšila. Z Prahy jsem si přivezla vlastní eurytmické cvičky, a tak mi nic nebránilo.

Zúčastnila jsem se dvou hodin eurytmie. Bylo nás jen devět. Překvapilo mě, jak vypadal eurytmický sál. Rozlohou byl menší než náš na WL Opatově, ale prostor nebyl ničím rozbitý. Podlahu pokrývaly dřevěné parkety, stěny byly jemně fialově vymalovány, sál měl velmi vysoký strop a speciální vikýřové okno. Vybaven byl velkým černým křídlem a obrovskou tabulí, na níž byly nakreslené četné formy.

Hodinu jsme zahájili v kruhu cvičením HCE. Bylo však odlišné, než jak ho děláme my.

Pokračovali jsme dalšími cvičeními. Trénovali jsme trojčlenný krok, dělali rytmy (anapest), stupnici g – moll a hlavně jsme chodili na formu ke skladbě Ballade g – moll od Brahmsa.

Myslím, že forma pro žáky byla téměř nová, některé části úplně. Poprosila jsem paní učitelku a 2 části skladby, které jsme trénovali, jsem si obkreslila.

Žáci mají postoj k eurytmii více méně kladný, ale více mě baví eurytmie u nás v Praze. Je to tím, že pečlivě připravujeme program na eurytmický festival ve Witten Annenu a také naší paní učitelkou B. Forbakovou. Paní učitelka v Hannoveru byla už trochu starší (asi 48 let) a neměla tolik nadšení a fantazie jako naše B. Forbaková.

Hudba

Na tuto hodinu nás bylo také málo.

Pro výuku hudby mají speciální učebnu, kde je velké klavírní křídlo. Hudbu vyučuje pan učitel, kterého eurytmistka Jitka Radová, která patřila k naší české výpravě, pojmenovala „Maestro“ proto, že tak vypadal i se choval. Velice mě pobavilo, když jsem jej viděla nést

noty s nápísem na deskách: Requiem – W. A. Mozart, z něhož jsme loňský školní rok a loňský půlrok zpívali s pí. Uč. Tsirou Jirout tři skladby (Dies Irae, Confutatis a Lacrimosu). S panem učitelem jsme se nejdříve rozezpívali a poté jsme si rozdali noty a učili se skladbu Agnus Dei, která byla i pro ostatní žáky nová. Mužská část třídy trochu vyrušovala, ale pan učitel („Maestro“) je vždy zarazil s pobídnutím: „Akce, akce!“

Biologie

Třída má 2 hodiny týdně v pátek.

S předstihem jsem se zeptala spolužačky, co probírají, a dozvěděla jsem se, že smysly a nervovou soustavu. Doufala jsem, že budu třeba něco chápat, když jsme tato témata s panem učitelem Ševčíkem probrali již loni, ale moc mi to nepomohlo.

Pan učitel z Hannoveru nekreslil žádné barevné obrázky na tabuli. V první části hodiny opakovali téma z minula a poté si rozebrali pracovní úkoly a pracovali na nich. Já jsem se jej snažila přeložit, ale většinu odborných termínů můj slovník neobsahoval. Zdálo se mi, že téma probírají podrobněji než my a je dost náročné.

Angličtina

Angličtinu mají si 2x týdně a 1x je to dvouhodinovka. Paní učitelka mluví téměř celou dobu anglicky a zdá se, že všichni rozumí (až na mě). Pracují s hrou W. Shakespeara Romeo a Julie. Jejich kniha je koncipována tak, že na levé straně je text v originálu a na pravé převyprávěn do jednodušší (ale stále poměrně náročné) angličtiny. Rozebírají děj, postavy, slovní obraty a hledají různé věci v textu.

Při druhé hodině angličtiny došlo i dramatisaci – 2 žáci četli dialog Romea Julie a druzí 2 jej pantomimicky ztvárňovali. I já jsem se zúčastnila. Jak jsem předpokládala, Němci jsou na lepší úrovni angličtiny než my. Především proto, že nejsou mezi nimi tak propastné rozdíly jako mezi námi, ale minimální.

Ostatní

Za 4 dny, kdy jsem chodila do Freie Waldorfschule Bothefeld, jsem se nezúčastnila jen francouzštiny, kterou v Praze nemáme a sportu (TV), který byl v pátek odpoledne – v době, kdy jsem již odjížděla zpět do Prahy.

Co je také rozdílné je, že při každé přestávce se všichni vyhnou ven, pobíhají, postávají, kupují si svačiny a jsou prostě na vzduchu.

Divadelní představení – muzikál Anatevka

V týdnu, kdy jsem navštívila Hannover, měla 10. třída (1. ročník SŠ) Grosse Klasse (tzn. normální děti) závěrečné vystoupení. Premiéra měla být bohužel až v pátek večer, a tak jsme byly rády, že jsme se mohly zúčastnit generální zkoušky – představení se vším všudy – již ve středu večer.

Anatevka jej jiný název pro hru Šumař na střeše. Příběh o židovské ruské rodině je plný veselých a smutných emocionálních momentů. Já jsem jej naštěstí viděla již nedávno v provedení herců z divadla Na Fidlovačce, takže jsem již znala děj a mohla se trochu soustředit na němčinu a výkony herců. Rozhodně před žáky 10. třídy hluboce smekám. Představení trvalo nejméně 2 hodiny, bylo naprosto profesionální a nenudila jsem se ani chvíli. Žáci zvládli sóla, vícehlasy, herecký projev a dobové kostýmy i rekvizity spolu s malým orchestrem jen dokreslovaly atmosféru.

Jídlo

Za zmínku stojí rozhodně i jídlo.

Budova jídelny – krásná architektura

Škola má vlastní kuchyni, kde vám jídlo nandá mladý, čistě oblečený a upravený kuchař. Mile vás pozdraví, usměje se a zeptá se, zda chcete vegetariánskou či masovou variantu oběda. Poté si můžete, pokud chcete, nandat libovolné množství salátu (výběr asi 3 druhy, od

zeleninových po těstovinové). Druhy salátu se obměňují a můžete použít i zálivku nebo si do něj nasypat pražená dýňová či slunečnicová semínka. Desert je v malé skleničce – buď je to puding, ovoce či smetanový krém apod. Jeden oběd stojí 3 € a kupuje se až přímo v ten den v prodejně s knihami.

O každé přestávce mají učitelé i žáci možnost nakoupit si svačinu u stánkařů, kteří přijedou do areálu školy. Výběr jej jak ze slaného a sladkého pečiva, tak z ovoce a zeleniny.

Lidé

Trochu mě překvapilo, že o mé návštěvě nikdo nevěděl, takže jsem se učitelům i jednotlivým spolužákům představovala sama. Pan učitel mě při ranní epoše matematiky v úterý nepředstavil, takže jsem byla trochu šedou eminencí. Většina učitelů se při pohledu na celou třídu zarazila u nové tváře, ale stačilo jim mé: „Ich bin Schülerin aus Tschechien. Ich komme aus Prag“, případně: „Ich heiße Barbora.“ Dál si mě už nevšímalí nebo si rychle udělali z Barbory Barbaru.

Ve zdejší 11. třídě je asi až 24 žáků – 9 kluků a 13 holek (to jsou ti, které jsem viděla). Ve třídě mají jednoho vozíčkáře.

Když mě spolužáci poprvé uviděli, někteří se se zájmem a nadšením ptali, kdo jsem. Bohužel, když zjistili, jak málo jim rozumím, většinou nesebrali snahu a odvahu oslovit mě ještě jednou. Komunikaci jsem moc nezvládala, ale strach jsem neměla. Asi 3 spolužáci to nevzdali, ale mou největší průvodkyní a „andělem strážným“, který měl vzal po křídlo, byla Camilla Steurhagel. Vždy mi řekla, jakou máme hodinu a často se mnou seděla v lavici. Camilla je takovou „Hermionou“ celé třídy – neustále se hlásí, diskutuje s učiteli i spolužáky, je velmi chytrá mnoho koníčků. Stejně jako já má velice ráda eurytmii. Proto mě velmi zaujalo, že její nejstarší bratr studuje ve Witten Annenu a pozval ji na eurytmický festival, který se tam každoročně v květnu koná, a na nějž naše pražská třída jede. Možná se tedy již s Camillou brzy setkám.

Já a Camilla

Lidé ke mně byli milí, někdy nevšímaví, což ale plynulo především z mých nedostatečných komunikačních schopností.

Hannover kolem dokola

Hannover je hlavní město spolkové země Dolní Sasko a leží 250 km severovýchodně od Berlína, poměrně již na severu Německa. Hannover vypadá jako město nezatížené historií (což není pravda). Neviděla jsem tu zde žádné historické centrum a památky, ale je to čisté, upravené a živé město. Mě hlavně překvapilo, kolik je tu prodejen s biopotravinami.

V Hannoveru se prodává celý sortiment biopotravin (biočokolády, biobrambůrky), dokonce i biotabák. Např. paní učitelka Heike Obershelp nakupuje vše jen bio kvality.

V Hannoveru jsem navštívila hlavní třídu, okraj velkého krásného parku i biominimarkety.

V Hannoveru se dá cestovat tramvají, autobusem i metrem. Hodně lidí ale jezdí vlastním autem a na kole. Např. pro postižené děti jezdí speciální taxíky a vozí je do školy.

V Hannoveru, který leží severněji než Praha, byla poměrně celých 5 dní zima (asi 12 stupňů). Němci jsou již na to zvyklí, moc netopí a ještě neustále větrají.

Závěr

Jsem moc ráda, že jsem měla možnost si Hannover navštívit. Bylo pro mě velmi obohacující shlédnout, jak se žije a učí jinde a mnoho jsem si odnesla i z postřehů pražských waldorfských paní učitelek, které tu byly na hospitaci (se kterými jsem sem jela).

Pokud si to nerozmyslím (jsem velmi váhavý a nerozhodný člověk), chtěla bych jet do Hannoveru příští školní rok asi na 1 – 2 měsíce. Vím, že jestli se chci naučit německy, je to jedinečná a neopakovatelná možnost. Jsem ráda, že jsem se mohla podívat, do „čeho bych šla“ a chtěla bych poděkovat všem a především paní učitelce Petře Chotěborské, že mi tu cestu umožnili.